

הרב עזריאל אריאל

אופייה של מצוות השמיטה כיום

עם כיבוש ארץ ישראל בידי צבאות הכליף עומר, חרבה שאריתה של החקלאות היהודית בארץ ישראל. מאז חדלו יהודים מעיסוק בעבודת האדמה גם ברחבי אירופה, בעקבות גזירות של העמים הנוצריים. מאז, כאלף וחמש מאות שנה, היינו אומה פורחת באוויר, מנותקת מן האדמה ומעבודתה. גדלנו 'במצע מנותק' מן הקרקע, ואת עצמנו הקפנו במין 'חממה' סגורה ומנותקת מן העולם.

עסקנו בתורה, במצוות ובגמילות חסדים, עסקנו במלאכה ובמסחר, אך לא זכינו לפגוש את הקב"ה המלווה את עבודת האדמה בברכתו. לא יכולנו לטמון את הזרע בקרקע ולהאמין במי שיגדל אותו לעץ פרי, לירק ולתבואה. 'אמונת - זה סדר זרעים, שמאמין בחי העולמים וזורע'.¹ גם לא יכולנו לחוש את השגחת ה' המיוחדת על עובד האדמה ב"ארץ אשר ה' אלוקיך דורש אותה, תמיד עיני ה' אלוקיך בה מראשית שנה ועד אחרית שנה".² ולא זכינו להיות שותפים עם הקב"ה במעשה בראשית ולהוציא עמו לחם מן הארץ.

חורבן נורא נגרם גם לתורתה של ארץ ישראל. לימוד מצוותיה המיוחדות של הארץ הלך ונשתכח. ואם נמצאו עוד עוסקים בהלכות הנוהגות בפירות, כתרומות ומעשרות, ואף נמצאו עוסקים בערלה וכלאים, הנהגים בחו"ל - לא נמצאו דורשים למצוותיה של השמיטה. אף העוסקים בלימוד מצווה זו - לימודם היה תיאורטי בלבד, בבחינת 'הלכתא למשיחא'. וכמעט לא נמצאו פסקי הלכה למעשה כי אם בשאלה התלושה מן הקרקע בדין 'קדושת פירות שביעית שגידלם הגוי'.

1. על פי שבת לא ע"א, מדרש תהילים מזמור יט.

2. דברים יא, יב.

והנה שבנו לארצנו. זכינו לראות בעינינו את התגשמות נבואתו של יחזקאל:³ "ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תישאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא". ודווקא עתה, כאשר ארצנו נותנת את יכולה בעין יפה - חזרנו להיות פורחים באוויר. מספר החקלאים הנוגעים ברגבי הקרקע הולך ופוחת, ומספר דיירי העיר, בבתי קומות גבוהים ומנותקים מן הקרקע - הולך וגדל.

בהגיע שנת השבע, שנת השמיטה, לא נותר לנו מכל מצוותיה אלא 'הלכות שמיטה בעציץ שאינו נקוב בתוך הבית', אולי אף 'פח שמיטה', ואולי גם 'חנות שמיטה' או חתימה על 'היתר המכירה'. ומה מאפיין הדבר, שהוויכוח הגדול על שמיטה זו, הוא: 'כשרות ירקות שגדלו במצע מנותק בתוך חממה'. גם שמיטה זו - שמיטה תלושה ומנותקת היא מאדמתה השובתת של ארץ ישראל.

בעומק הלב היהודי חיה השאיפה לחזור ולהידבק באדמתה של ארץ ישראל. לימוד הלכותיה של שנת השמיטה הוא המחבר אותנו אל האדמה: אל עבודתה ואל שביתתה, אל ארציותה ואל קדושתה. דווקא מלאכות הקרקע, הרחוקות יותר מתודעתו של בן דורנו, הן המקשרות אותו אל האדמה כאשר הן נלמדות בהגדרותיהן המעשיות, הנוגעות לחקלאות המעשית של דורנו.

ויהי רצון שמתוך לימוד זה, שהוא בבחינת 'זכר לשביעית', נתקדם ונגיע לשמירת כל הלכות השמיטה במלואן ובשלמותן, בכל חלקי עם ישראל ובכל חלקי ארץ ישראל.

3. יחזקאל לו, ח.